

Правове регулювання судово-експертної діяльності у Великій Британії: позитивні практики та пропозиції для України

Вікторія Біла

Д-рка юрид. наук, Український НДІ спеціальної техніки та судових експертиз СБУ, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8201-219X>, e-mail: nauka_ict@ssu.gov.ua

Досліджено позитивні практики регулювання судово-експертної діяльності, зокрема, у Великій Британії. Розглянуто положення Кодексу судово-експертної діяльності. Автор закликає до подальшого дослідження процедур рецензування та повторної експертизи.

Ключові слова: судово-експертна діяльність; правове регулювання; пріоритети розвитку.

Legal Regulation of Forensic Activities in Great Britain: Positive Practices and Proposals for Ukraine

Viktoriia Bila

This paper investigates the positive practices of regulating forensic expert activities, focusing particularly on the United Kingdom. The provisions outlined in the Code of Forensic Expertise are examined, and the author advocates for further research into review and re-examination procedures.

Keywords: forensic expert activity; legal regulation; development priorities.

Вивчення позитивних практик інших країн щодо правового регулювання судово-експертної діяльності має значну методологічну цінність, оскільки дає змогу уявити різноманіття підходів до розв'язання цього питання, виявити сильні та слабкі сторони того або того способу публічного адміністрування, а також сформувати перспективні напрями розвитку законодавства в цій сфері. Варто зазначити, що останніми роками система публічного адміністрування судово-експертної діяльності стає предметом підвищеної уваги не тільки в Україні, а й у Франції та Великій Британії. Раніше нами вже зазначалось [1], що тривалі дискусії про модель державного регулювання судово-експертної діяльності у Великій Британії завершилися прийняттям у 2021 році Закону про регулювання судово-експертної діяльності [2]. Відповідно до цього нормативно-правового акту було створено окремий орган державної влади — Регулятор судово-експертної діяльності (*The Forensic Science Regulator*), основними функціями якого є розроблення Кодексу судово-експертної діяльності (*the Code of Practice*) (далі — Кодекс) та вжиття заходів щодо дотримання його правил судовими експертами. Зазначений Кодекс набув чинності 02.10.2023 р. [3] і є одним із найновіших нормативних документів, що регламентує експертні провадження та організацію судово-експертної діяльності. Саме тому пропонуємо

більш детально зупинитись на змісті Кодексу з метою виявлення тих тенденцій, що визначатимуть майбутні зміни в публічному адмініструванні судово-експертної діяльності.

Кодекс визначає, що модель регулювання судово-експертної діяльності базується на впровадженні системи управління якістю в діяльність кожної юридичної особи (структурного підрозділу юридичної особи), яка здійснює судово-експертну діяльність [3]. Варто зазначити, що у Великій Британії поняття судово-експертної діяльності сформульовано в законодавстві достатньо широко, а саме: нею визнано будь-яку діяльність, пов'язану із застосуванням наукових методів із метою виявлення та розслідування злочинів, підготовкою, аналізом та представленням доказів у кримінальному провадженні, а також з іншою метою, що визначається підзаконними актами Державного секретаря [2].

Експертні установи зобов'язані впровадити у свою діяльність систему управління якістю згідно з положеннями Кодексу, однак отримувати акредитацію за міжнародними стандартами ISO/IEC 17025:2017 «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій», ISO/IEC 17020:2012 «Оцінювання відповідності. Вимоги щодо діяльності різних типів органів, що здійснюють інспектування» та ILAC-G19:06/2022 «Етапи судової експертизи» повинні лише у визначених Кодексом випадках.

Наприклад, для проведення дослідження наркотичних засобів, експертна установа має бути акредитована згідно зі стандартом *ISO/IEC 17025*, у той час як для проведення дослідження речовин (прекурсорів), які використовувалися для виробництва наркотичних засобів та психотропних речовин, відповідна акредитація не потрібна [3].

Кодекс, окрім загальних положень, умовно містить три блоки: правила етичної поведінки судового експерта; вимоги до виконання основних управлінських процедур (зокрема, обігу документів, захисту даних, надання висновку судового експерта тощо); вимоги до забезпечення якості за видами експертних спеціальностей. Щодо останнього зазначимо, що регулятор наділений повноваженням визначити: 1) види експертних спеціальностей та види судово-експертних процедур, на які поширюється дія Кодексу; 2) види експертних спеціальностей та види судово-експертних процедур, на які не поширюється дія Кодексу (наприклад, атестація судового експерта або підбір персоналу); 3) види діяльності, що не належать до судово-експертної діяльності. Регулятор може встановлювати різні вимоги для різних видів експертних спеціальностей судово-експертної діяльності [3].

Кодекс містить вимогу про призначення з числа керівного складу експертної установи (підрозділу) особи, відповідальної за впровадження та реалізацію системи управління якістю. Відповідальна особа повинна мати повноваження приймати рішення та використовувати ресурси для розв'язання питань якості, а також несе відповідальність за невиконання вимог Кодексу експертною установою [3].

Експертна установа має розробити та впровадити процедури забезпечення безперервності діяльності включно з питанням забезпечення доступу до інформації, необхідної для здійснення судово-експертної діяльності (наприклад, звіти про валідацію, записи калібрування); описом процедур передачі справ у разі припинення діяльності експертної установи за відсутності правонаступника (рекомендовано перебачити можливість надання копій певної інформації замовнику судової експертизи (експертного дослідження) разом зі звітами судового експерта, наприклад, інформації про закінчення діяльності постачальника без правонаступника, щоб

забезпечити наявність збереженого матеріалу, справ і супутніх записів); план управління інцидентами в галузі інформаційних технологій для відновлення критичних даних [3].

Значну увагу приділено також роботі з даними, їх захисту, зокрема від підробки, внесення змін, а також визначенню політики експертної установи щодо зберігання та знищення даних. Окрім того, експертна установа має розробити процедури рецензування висновків судового експерта та політики вирішення розбіжностей, що виникли під час такого рецензування. Кодекс визначає вимоги до проведення повторної експертизи та розкриття інформації стороні захисту. Щодо останнього, обсяг розкриття інформації та надання матеріалів для проведення повторного дослідження стороною захисту здійснюється в обсязі, визначеним прокурором [3].

Як бачимо, питання правового регулювання судово-експертної діяльності у Великій Британії зосереджено на питаннях розбудови, впровадження та реалізації системи управління якістю. Це дає змогу, з одного боку, забезпечити достатню автономність та самостійність суб'єктів судово-експертної діяльності, з іншого,— визначити гарантії об'єктивності та достовірності результатів судової експертизи. Подальшого дослідження потребують питання рецензування висновку судового експерта та проведення повторної експертизи, а також розкриття інформації стороні захисту. Дослідницький інтерес до цих аспектів зумовлений тим, що вказані процедури розглядають як частину системи забезпечення якості судово-експертної діяльності, що зумовлює низку принципових відмінностей від аналогічних процедур в українському законодавстві.

Отже, досвід Великої Британії свідчить про розвиток тренду уніфікації та стандартизації управлінських процедур у судово-експертній діяльності, забезпечення стійкості та безперервності виконання функції експертного забезпечення правосуддя, а також захисту інформації, що була отримана / створена під час виконання судових експертиз. Окрім того, варто звернути увагу на безумовну вимогу до створення експертною установою внутрішньої політики із забезпечення якості, однак установлення законодавчого припису про обов'язковість акредитації за міжнародними стандартами якості лише

в окремих випадках. Звісно, зазначені в Кодексі правила діють нетривалий період, відповідно, їх ефективність не може бути піддана об'єктивній оцінці. У той же час прийняття відповідних норм розкриває ті стратегічні пріоритети розвитку, досягненням яких було зумовлене прийняття Кодексу, і можуть стати орієнтиром для подальшого вдосконалення судово-експертної діяльності в Україні.

Перелік джерел посилання

1. Біла В. Р. Перспективи розвитку правового регулювання судово-експертної діяльності у контексті євроінтеграції. *Досвід і проблеми*

судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану в Україні: мат-ли всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, Київ, Одеса, 28.09.2023). Львів, 2023. С. 27—30.

2. Forensic Science Regulator Act 2021. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/14/section/1/enacted> (дата звернення: 01.04.2024).
3. Code of Practice. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1178250/FINAL_2023.1.18_Code_of_Practice.pdf (дата звернення: 01.04.2024).